

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองได้นั้น สิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งคือ ประชากรต้องมีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม ซึ่งจะต้องพัฒนาให้มีศักยภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศชาติ จำเป็นต้องใช้การศึกษาช่วยพัฒนาให้เกิดภูมิปัญญา เจตคติและทักษะในการประกอบอาชีพ ดังนั้นประชากรกลุ่มที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนคือ นักเรียน นักศึกษา จึงเป็นวัยที่ควรเอาใจใส่เป็นอย่างดี เพื่อให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพก่อนที่จะออกไปสู่สังคมต่อไป

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจัดอยู่ในช่วงวัยรุ่นอายุระหว่าง 12-17 ปี ซึ่งเป็นวัยวิกฤต เนื่องจากเป็นวัยที่มีภาวะอารมณ์แปรปรวนสูง วุฒิภาวะทางอารมณ์ยังไม่สมบูรณ์ มีความสับสนในการวางบทบาทของตนเองในสังคม ขาดทักษะและประสบการณ์ในการเผชิญกับปัญหา เกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและเกิดความสับสนในการปฏิบัติตนต่อกลุ่มเพื่อน (กรมสุขภาพจิต 2543: 9) จึงมีพฤติกรรมและการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมเป็นต้นว่า การแต่งกายผิดระเบียบ กระด้างกระเดื่องไม่มีสัมมาคารวะ เหม่อลอย เก็บตัว เชื่องซึม พุดจาไม่สุภาพ ได้เสียงดัง การเรียนตกต่ำ ไม่สนใจเรียน หนีเรียนหรือมาโรงเรียนสายเป็นประจำ มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน มั่วสุมทางเพศกับเพื่อนหญิงชาย พกพาอาวุธหรือใช้สารเสพติด เป็นต้น (กรมสุขภาพจิต 2543: 4-5) ปัญหาเหล่านี้ถ้าไม่ได้รับการป้องกันและแก้ไขอย่างเหมาะสม อาจก่อให้เกิดปัญหาที่รุนแรงได้ในอนาคต

ความตอนหนึ่งของพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร นิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ในวันอังคารที่ 28 พฤศจิกายน 2515 มีความว่า "...เยาวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวเองให้ตกต่ำ หรือเป็นปัญหาแก่สังคมประการใดแท้จริงต้องการจะเป็นคนดี มีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติยศและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์นั้นจำเป็น ต้องอาศัยผู้แนะนำ ควบคุมให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องในฐานะที่เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหารการศึกษาท่านจะช่วยเขาได้มากที่สุดเพราะมีส่วนควบคุมดูแลใกล้ชิดอยู่ทุก ๆ ด้านรองลงมาจากบิดามารดา..." สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: ก) พระบรมราโชวาทครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษาในการพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง เป็นคนที่มีคุณค่าของสังคม ดังนั้นการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 22 แนวคิดการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มาตรา 23 ข้อ (5) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา รวมทั้งความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้คิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในทุกรายวิชาและให้มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย ให้ร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่รับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงร่วมกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้ นักเรียนทุกคน ได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและทั่วถึง ซึ่งมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายในและนอกโรงเรียน รวมทั้งวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพอันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จโดยได้ทดลองใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับโรงเรียนนำร่อง 7 โรงเรียน เขต กรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2543 และนำมาขยายผลในปีการศึกษา 2544 โดยมอบเป็นนโยบายให้โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกแห่ง นำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาดำเนินงานทุกโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้าสู่มาตรฐานคุณภาพ (สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2546 : 4-5)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาดำเนินการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัด ตั้งแต่ ปี 2546 เป็นต้นมา ได้ทำการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการ

ศึกษาให้มีความรู้ความสามารถดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยจัดทำเอกสาร และสื่อเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานดังกล่าว ประกอบด้วยเอกสารแนวทางการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เอกสารดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เอกสารคู่มือวิทยาการเครือข่ายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและวิธีคิดตัวอย่าง การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อช่วยให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษามีความเข้มแข็งเกิดผลดี ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546: 5-9)

จังหวัดนครราชสีมาที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นจังหวัดขนาดใหญ่รองจาก กรุงเทพมหานคร เป็นประตูสู่ภาคอีสาน มีอาณาเขตกว้างขวาง ประกอบด้วย 26 อำเภอ และ 6 กิ่งอำเภอ ประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาเพราะมีสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและ เอกชนหลายแห่ง ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงอุดมศึกษา เป็นที่ตั้งของเขตอุตสาหกรรม ประกอบด้วย โรงงานขนาดเล็ก กลางและใหญ่จำนวนมาก มีศูนย์การค้าครบวงจรขนาดใหญ่ซึ่งเป็นที่นิยมของผู้คน โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น และยังมีสถานที่ให้บริการ เช่น เกมส์ อินเทอร์เน็ต สถานเริงรมย์หลากหลาย ประเภท ในฐานะที่เป็นจังหวัดขนาดใหญ่ มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก และสถาบันการศึกษา หลายแห่ง สิ่งที่ตามมาของธุรกิจอีกรูปแบบหนึ่งคือ หอพัก ห้องชุด บ้านเช่า เกิดขึ้นอย่างมากมายใน ระยะเวลาอันรวดเร็ว เพื่รองรับผู้คนที่มาประกอบอาชีพ และนักเรียนนักศึกษาที่มาศึกษาเล่าเรียน สถานประกอบการต่าง ๆ ตามที่กล่าวนี้ มักเป็นสถานที่ที่วัยรุ่นและนักเรียนทั้งชายหญิงชอบไป เที่ยวมั่วสุม เล่นเกมส์ ลักเลกขโมยน้อย หนีโรงเรียน ก่อปัญหาด้านชู้สาว มั่วสุมทางเพศ ขยายบริการทางเพศ ทะเลาะวิวาท และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น ถ้าหากหน่วยงานภาครัฐ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเพิกเฉย ไม่มีระบบการจัดการที่ดีและไม่ปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจังแล้วผลเสียก็ จะตกอยู่กับเยาวชนเหล่านี้ ส่วนทางด้านการศึกษาจังหวัดนครราชสีมาแบ่งเขตพื้นที่การศึกษา ออกเป็น 7 เขต ซึ่งแต่ละเขตจะมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษาในสังกัด และมีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 (ช่วงชั้นที่ 3-4) ทั้ง 7 เขต จำนวน 108 โรง

สภาพการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา จากผลการวิจัยของวิจิต รุ่งศรีทอง (2546) ได้ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อ สภาพการบริหารและการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารงาน 117 คน และผู้ปฏิบัติงาน 237 คน รวม 354 คน พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพการ บริหารและการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

1 ด้าน ระดับปานกลาง 6 ด้าน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการส่งต่อ และความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อปัญหาการบริหารและการดำเนินงานพบว่า โดยภาพรวมมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การส่งเสริมนักเรียน และบุคลากรโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารและการดำเนินงานสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก จากผลการศึกษาของวิจิต รุ่งศรีทอง ดังกล่าวมาแล้ว สะท้อนให้เห็นว่าการนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาดำเนินการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาในฐานะผู้นำองค์กร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ไปสู่จุดหมายที่ต้องการ จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มบทบาทในการบริหารจัดการการดำเนินงาน ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความรู้ความสามารถและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้วิจัยในฐานะรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ได้ทบทวนเอกสารและรายงานวิจัย พบว่ายังไม่มีผู้ใดศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา มาก่อน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่จะส่งผลให้การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จ และนำผลของการวิจัยไปสู่การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

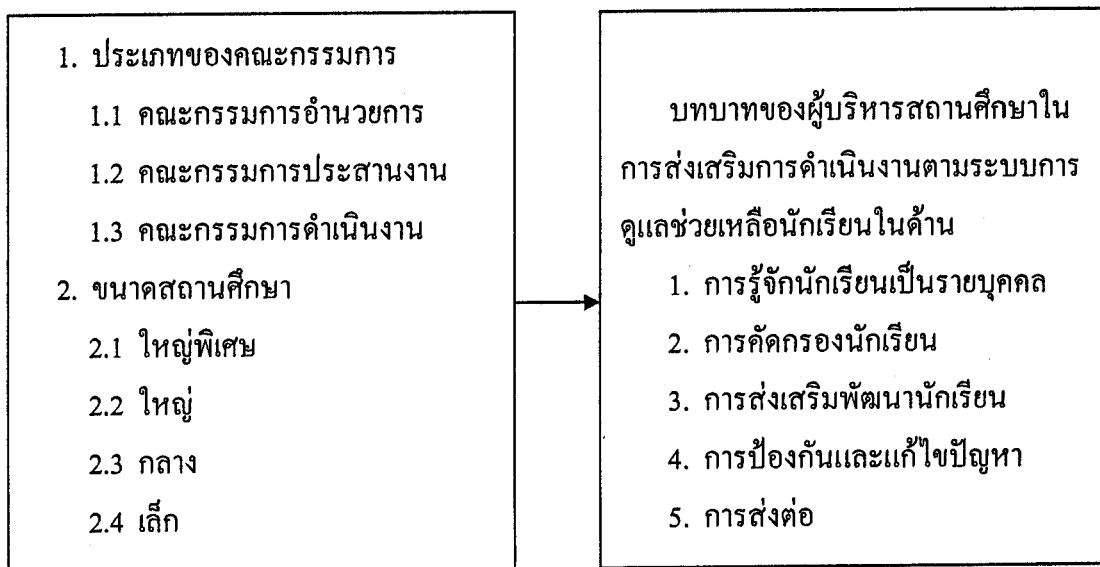
2.1 เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการอำนาจการ คณะกรรมการประสานงานและคณะกรรมการดำเนินงาน

2.2 เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของคณะกรรมการอำนาจการ คณะกรรมการประสานงานและคณะกรรมการดำเนินงาน

2.3 เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในส่งเสริมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา ใช้กรอบแนวคิดการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546: 1) ประกอบด้วย 1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2. การคัดกรองนักเรียน 3. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5. การส่งต่อ แสดงในภาพที่ 1.1 ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสานงานและคณะกรรมการดำเนินงานมีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่างกัน

4.2 ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีบทบาทในการส่งเสริมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกัน

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546: 1) เกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2. การคัดกรองนักเรียน 3. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5. การส่งต่อ

5.2 ขอบเขตด้านประชากร

5.2.1 ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการแต่งตั้งโดยผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 3 คณะ คือ 1) คณะกรรมการอำนวยการ 2) คณะกรรมการประสานงาน และ 3) คณะกรรมการดำเนินงาน จากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา จำนวน 108 โรงเรียน ปีการศึกษา 2549 โดยผู้วิจัยได้กำหนดตัวแทนของคณะกรรมการแต่ละคณะเพื่อใช้ในการวิจัย ดังนี้ คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายปกครอง 108 คน หัวหน้างานแผนงาน 108 คน รวม 216 คน คณะกรรมการประสานงาน ประกอบด้วย หัวหน้างานแนะแนว 108 คน หัวหน้างานอนามัย 108 คน รวม 216 คน และคณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย ครูประจำชั้นระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 553 คน และครูชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 389 คน รวม 942 คน

5.2.2 กลุ่มตัวอย่าง เลือกจากประชากร กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจากตารางเคริจซีและมอร์แกน (นรา สมประสงค์ 2544: 12 Krejcie and Morgan, 1970; 607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายปกครอง 70 คน หัวหน้างานแผนงาน 70 คน รวม 140 คน คณะกรรมการประสานงาน ประกอบด้วย หัวหน้างานแนะแนว 70 คน หัวหน้างานอนามัย 70 คน รวม 140 คน และคณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 161 คน และครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 113 คน รวม 274 คน จากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 70 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 554 คน ใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน

5.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการวิจัย ตั้งแต่เดือนธันวาคม ถึง มีนาคม พ.ศ. 2550 รวม 4 เดือน

5.4 ขอบเขตด้านตัวแปร ประกอบด้วย

5.4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

1) ประเภทของคณะกรรมการ

- (1) คณะกรรมการอำนวยการ
- (2) คณะกรรมการประสานงาน
- (3) คณะกรรมการดำเนินงาน

2) ขนาดสถานศึกษา

- (1) ใหญ่พิเศษ
- (2) ใหญ่
- (3) กลาง
- (4) เล็ก

5.4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา ในด้าน 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อ

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

6.1 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การปฏิบัติหรือการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ จำแนกเป็น 5 ด้าน คือ

6.1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดให้มีนโยบาย แผนปฏิบัติงาน การแต่งตั้งและกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ สนับสนุนด้านงบประมาณ จัดหาสื่อและเครื่องมือการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ประชุมชี้แจงแนวปฏิบัติให้แก่ครูประจำชั้นให้สามารถรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลในด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านสารเสพติด ด้านความปลอดภัย และพฤติกรรมทางเพศ รายงานผลการปฏิบัติงาน และกำกับติดตามการปฏิบัติงานของครูประจำชั้น

6.1.2 การคัดกรองนักเรียน หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดให้มีการกำหนดเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจำแนกกลุ่มนักเรียน การประชุมชี้แจงแนวปฏิบัติ การวิเคราะห์ข้อมูล

พื้นฐานและพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อจำแนกนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มพิเศษ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา การแต่งตั้งอนุกรรมการร่วมจัดกลุ่มนักเรียน การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ รายงานผลและกำกับติดตามการปฏิบัติงาน

6.1.3 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดให้มีแนวปฏิบัติการจัดกิจกรรมโฮมรูม แผนปฏิบัติงาน การประชุมชี้แจงแนวปฏิบัติ การให้ความรู้และสร้างความตระหนักให้กับนักเรียน การอบรมนักเรียนรายสัปดาห์ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมส่งเสริมความสามารถพิเศษ การประชุมผู้ปกครองประจำปีและผู้ปกครองนักเรียนในแต่ละชั้นเรียน การบันทึกการประชุม การประเมินและรายงานผล และการกำกับติดตามการปฏิบัติงานของครูประจำชั้น

6.1.4 การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดให้มีแนวปฏิบัติการป้องกันและแก้ไข้ปัญหานักเรียน แผนปฏิบัติงาน การประชุมชี้แจงแนวปฏิบัติการให้คำปรึกษาเบื้องต้น การอบรมและพัฒนาครูประจำชั้น การจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไข้ปัญหา จัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครอง การจัดเก็บข้อมูลและการรักษาความลับ การวิเคราะห์ปัญหาและประเมินผล การดำเนินงาน การรายงานผลและการกำกับติดตามการปฏิบัติงาน

6.1.5 การส่งต่อ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดให้มีแนวปฏิบัติการส่งต่อนักเรียน การประชุมชี้แจงแนวปฏิบัติ จัดหาสื่อและเครื่องมือการส่งต่อทั้งภายในและนอกสถานศึกษา การสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียนและผู้ปกครอง ขอความร่วมมือจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก เพื่อให้การช่วยเหลือนักเรียน จัดทำข้อมูลการให้ความช่วยเหลือนักเรียนก่อนส่งต่อ รายงานผลการให้ความช่วยเหลือ การวิเคราะห์ปัญหาและประเมินผลการปฏิบัติงาน การกำกับติดตามการปฏิบัติงานของครูประจำชั้นและผู้เกี่ยวข้อง

6.2 คณะกรรมการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาแต่ละสถานศึกษาให้ปฏิบัติหน้าที่ตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบ่งออกเป็น 3 คณะ ซึ่งแต่ละคณะจะประกอบด้วยครูที่ปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกัน ดังนี้

6.2.1 คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) หมายถึง คณะกรรมการที่มีหน้าที่กำหนดนโยบาย นิเทศ กำกับ ติดตาม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่ายปกครอง หัวหน้าระดับ หัวหน้างานแผนงาน ผู้แทนผู้ปกครอง/ชุมชน และหัวหน้างานแนะแนว ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแทนของคณะ คือ หัวหน้าฝ่ายปกครองและหัวหน้างานแผนงาน

6.2.2 คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) หมายถึง คณะกรรมการที่มีหน้าที่ในการสนับสนุนประสานงานด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการ/หัวหน้าฝ่ายปกครอง หัวหน้าระดับ หัวหน้างานอนามัย ครูแผนงาน สารสนเทศ และหัวหน้างานแนะแนว ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแทนของคณะ คือ หัวหน้างานอนามัยและหัวหน้างานแนะแนว

6.2.3 คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) หมายถึง คณะกรรมการที่มีหน้าที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยตรง ประกอบด้วย หัวหน้าระดับ รองหัวหน้าระดับ ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา และครูแนะแนว ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแทนของคณะ คือ ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

6.3 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้รักษาการในตำแหน่งที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา

6.4 ครูประจำชั้น หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา ที่ได้รับการแต่งตั้งจากสถานศึกษา ให้ปฏิบัติหน้าที่ครูประจำชั้น รับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

6.5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา หมายถึง หน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 เขตพื้นที่การศึกษา โดยแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา จะมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่กำหนดนโยบายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาและสนับสนุนส่งเสริมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในเขตพื้นที่ รวมทั้งประสาน ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน

6.6 ระดับมัธยมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา ที่เปิดสอนชั้นระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ช่วงชั้นที่ 3 และ 4)

6.7 ขนาดสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่แบ่งตามจำนวนนักเรียน โดยใช้เกณฑ์การแบ่งขนาดสถานศึกษาของสำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกเป็น

6.7.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 500 คน

6.7.2 สถานศึกษาขนาดกลาง ได้แก่ สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 คน ถึง 1,499 คน

6.7.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่ ได้แก่ สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คน ถึง 2,499 คน

6.7.4 สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ได้แก่ สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 2,500 คน ขึ้นไป

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ คาดว่าจะมีประโยชน์ดังนี้

7.1 เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา ในการส่งเสริมการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

7.2 เป็นสารสนเทศสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา